

Regulace nových GMO: potřebujeme svobodu volby prostřednictvím transparentnosti

Vážený pane ministře Výborný,

dne 7. února 2024 Evropský parlament odhlasoval označování a sledovatelnost všech produktů vyrobených s použitím nových GMO (nových genomických technik). Evropský parlament si přeje, aby spotřebitelé, zemědělci, výrobci potravin a maloobchodníci byli i nadále schopni rozpoznávat přítomnost produktů vyrobených pomocí nových genomických technik (NGT) v potravinách nebo krmivech.

V roli předních společností v potravinářském průmyslu v České republice vřele vítáme hlasování Evropského parlamentu ve prospěch úplného označování všech produktů vyrobených z rostlin získaných pomocí NGT. Mnoho našich zákazníků je vůči GMO produktům skeptických. Preferují možnost vlastního rozhodnutí, zda si tyto produkty zakoupí a zkonsumují. Mohou tak učinit pouze tehdy, pokud budou GMO výrobky jasně označeny. Ne všichni signatáři tohoto dopisu jsou plně proti NGT. Všechny nás však spojuje přesvědčení, že spravedlivá hospodářská soutěž vyžaduje adekvátní rozlišování. Suroviny a produkty vyrobené bez použití genetického inženýrství představují důležitou součást rozmanitého potravinářského trhu a měly by si zachovat tento status. Spojuje nás také přesvědčení, že společnosti, které zavádějí nové technologie, musí nést odpovědnost za svá obchodní rozhodnutí. V souladu se zásadou „znečišťovatel platí“ jsou subjekty (obchodující s NGT plodinami a produkty) povinny kompenzovat náklady, které primárně vznikají subjektům rozhodnutým eliminovat tyto produkty ze svých dodavatelských řetězců.

V zájmu ochrany spotřebitele a spravedlivé hospodářské soutěže chceme v našich podnicích zavedení povinnosti, kterou přijal Parlament EU, týkající se označování a sledovatelnosti veškerých NGT. K tomu potřebujeme metody detekce pro všechny produkty vyrobené pomocí nových genomických technik, včetně produktů NGT kategorie 1. Společnosti, které chtějí uvést NGT na trh EU, proto musí poskytnout detekční metody, referenční materiál a údaje o genetické modifikaci během schvalovacího procesu. Kromě toho potřebujeme celoevropsky závazný právní základ, na jehož základě musí členské státy přijmout detailní opatření pro koexistenci, která trvale ochrání zemědělství a potravinářský průmysl před kontaminací NGT (kategorie 1 a 2). Jen tak můžeme našim zákazníkům nabízet produkty bez GMO. Jsme také pro možnost národních zákazů pěstování plodin získaných pomocí NGT (kategorie 1 a 2).

Rádi bychom Vás požádali o podporu našeho stanoviska a těšíme se na setkání s Vámi.

Příloha

Důvody pro nezbytnost zavedení povinných analytických detekčních metod pro NGT kategorii 1

Evropský parlament schválil požadavek na označování veškerých NGT – tedy i rostlin patřících do kategorie 1 a produktů z nich získaných. V zájmu spravedlivé hospodářské soutěže a očekávání spotřebitelů musí být možné ověřit, zda je označování prováděno v souladu se zákonem. To vyžaduje, podobně jako v současném systému, analytické metody detekce. Tímto způsobem lze odhalit chybějící deklarace – společnosti a spotřebitelé si musí být jisti, že neoznačený výrobek neobsahuje žádné nové GMO. Kontrolní orgány mohou rovněž kontrolovat dodržování povinnosti označování.

Možnosti detekčních metod pro rostliny NGT kategorie 1 závisí do značné míry na dvou faktorech:

- 1) na investicích do výzkumu;
- 2) na regulaci.

V současné době financuje Evropská komise dva projekty zaměřené na vývoj detekčních metod s celkovým finančním objemem 11 milionů EUR, což představuje významný pokrok v tomto směru. Společnosti, které chtějí uvést na trh NGT rostliny kategorie 1, nicméně zatím nejsou povinny předkládat metody detekce, referenční materiál a údaje o genetické modifikaci. Lze však předpokládat, že detekčními metodami disponují – jednoduše proto, aby mohli uplatnit duševní vlastnictví, které je chráněno patenty.

Důvody pro nezbytnost závazných celoevropských opatření pro koexistenci

Abychom dlouhodobě zachovali zemědělství a produkci potravin bez veškerých GMO, potřebujeme závazná opatření pro koexistenci v celé EU. Ta se musí vztahovat na všechny NGT, kategorie 1 i kategorie 2 a musí být povinná ve všech členských státech. V opačném případě hrozí vysoké riziko trvalé kontaminace produktů neobsahujících GMO. Důsledky by tvrdě zasáhly výrobce konvenčních produktů neobsahujících GMO a také ekologických produktů, protože kontaminace by vedla ke stažení výrobků z trhu, poškození pověsti nebo dokonce ke ztrátě certifikace. Potravinářský průmysl by utrpěl celkovou ztrátou důvěry.

Aby se minimalizovala rizika předvídatelné kontaminace, je zapotřebí právní základ, na jehož základě mohou členské státy EU přijmout vnitrostátní a regionálně přizpůsobená opatření pro koexistenci.

Pro zajištění dlouhodobé udržitelnosti zemědělství a produkce potravin v Evropské unii, ať už s geneticky modifikovanými organismy nebo bez nich, je nezbytné provést následující kroky:

- zavedení registru lokalit, který by zaznamenával všechna pole, na nichž se NGT plodiny pěstují, a to jak pro komerční, tak pokusné účely;
- stanovení pravidel pro minimální vzdálenost mezi jednotlivými plodinami, aby se minimalizovalo riziko kontaminace;
- specifikace procesu oddělení produktů z pole do výroby potravin a jejich distribuce do maloobchodu.

Dále je nutné zavést pravidla odpovědnosti, která zajistí náhradu škody v případě kontaminace, včetně vytvoření kompenzačního fondu pro situace, kdy nelze identifikovat zdroj znečištění. Důležité je také důsledné prosazování principu „znečišťovatel platí“ - tedy že ti, kteří používají nové GMO, jsou zodpovědní za zajištění, aby se jejich NGT plodiny nedostaly do dodavatelského řetězce a musí nést náklady za případné škody.

Hospodářské subjekty, které nepoužívají NGT, nesmí být zatěžovány náklady a požadavky. Bez této povinnosti by se zvýšily výrobní náklady pro konvenční a ekologické produkty bez GMO. Společnosti produkující potraviny, které chce většina spotřebitelů, by byly v konkurenční nevýhodě.

Důvody pro možnost národních a regionálních zákazů pěstování

V žádném ze současných legislativních návrhů nejsou doposud povoleny národní zákazy pěstování NGT plodin (kategorie 1 a 2). V souladu se zásadami subsidiarity a národní suverenity vyzýváme k tomu, aby členské státy EU mohly i nadále rozhodovat o tom, zda se NGT plodiny mohou na jejich území nebo jeho části pěstovat. Tento manévrovací prostor je klíčový, zejména v situacích, kde není prakticky ani ekonomicky proveditelná koexistence obou forem zemědělství a produkce potravin.